

โครงการปฏิบัติศีล ๕ ชาวประชาเป็นสุข

ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

อาจารย์ประจำ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สังคมมนุษย์ ที่ขาดความสามัคคีกัน แข่งขันกัน แย่งแย่งกัน อาฆาตพยาบาทต่อกันอัน นำมาถึงการเสียชีวิตและทรัพย์สินและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างหวาดระแวง รัฐบาลจึงได้ มีโครงการโดยใช้หลักศีล ๕ มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ จากปัญหาบ้านเมืองที่ขาดความ สามัคคีนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ขาดการปรองดอง การหันหน้าเข้ามาคุยกันยังไม่ ประสบผลสำเร็จ คือการไม่ยอมกันและกันและคิดว่าตัวเองถูกแต่เพียงฝ่ายเดียว คณะ คสช.(คณะรักษาความสงบแห่งชาติ) นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการกองทัพ บกในฐานะหัวหน้า “คณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช.” ปัจจุบันเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ ๒๙ ของประเทศไทย ได้มีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการทางด้านสังคมในการลดความ เหลื่อมล้ำทางสังคม และการแก้ปัญหาการทุจริต มุ่งเน้นด้านศาสนาและวัฒนธรรมสร้างความ สุข โดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานคำแนะนำ ในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ จัด “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาว ประชาเป็นสุข” ซึ่งกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมมือกับกรมประชาสัมพันธ์ในการ ดำเนินการส่งเสริมให้ข้าราชการทุกกระทรวงและประชาชนเข้าร่วมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ลานธรรมลานวิถีไทย โดยตั้งกลุ่มเป้าหมายอำเภอละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๘๗๔ หมู่บ้าน ซึ่งมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการฯ เพื่อขับเคลื่อน ต่อไป สอดคล้องกับดำริของ “สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคี คุณธรรม จริยธรรมในสังคม และเป็นกิจกรรมที่ร่วมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตามนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาสังคมวัฒนธรรม คืนความสุขให้แก่สังคมไทย สร้างความปรองดองสมานฉันท์ เสริมสร้าง

ความเข้มแข็ง สร้างภูมิคุ้มกัน และยกระดับคุณภาพของสังคมไทย ด้วยมิติทางวัฒนธรรม ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

แนวคิดโครงการเป็นการนำศีล ๕ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติทำความดี ละความชั่วอย่างง่าย ๆ เป็นตัวนำร่องเมื่อประชาชนเริ่มมีสติหันหน้าเข้าหากันแล้ว จากนั้นจะนำหลักสูตรความปรองดองเข้าไปเสริมสร้างให้ลดความอาฆาตแค้นรู้จักให้อภัยเสียสละและมุ่งมั่นทำความดีร่วมกัน เนื่องจากศีล ๕ เป็นสิ่งทำได้ง่าย ทุกคนรับรู้และตระหนักว่ามีสิ่งใดควรหลีกเลี่ยง ควรงดเว้น และจะปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความตั้งใจ

ประวัติความเป็นมาของเบญจศีล

เบญจศีลเป็นหลักธรรมประจำสังคมที่มีมาก่อนพุทธกาลแล้ว ปรากฏใน “จกักวัดติสุตฺร” อันกล่าวถึงเรื่องพระเจ้าจักรพรรดิตรัสสอนประชาชนว่า ท่านทั้งหลายต้องไม่ฆ่าสัตว์, ต้องไม่ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้, ต้องไม่ประพฤติไม่เหมาะสมทางเพศ, ต้องไม่กล่าวเท็จ, และต้องไม่บริโภคนสุรายาเมา ต่อมาเมื่อมีผู้ประพฤติผิดจากที่พระเจ้าจักรพรรดิสอน จึงมีการลงโทษด้วยวิธีจับแขน โพล่หลังแล้วเอาเชือกเหนียวมัดอย่างมั่นคง โคนผม และประโคนบั้นเอวไว้เสียดังไร้วางแห่งประจานไปตามถนนและตรอกซอกซอย พาออกไปทางประตูเมืองทิศใต้ ก่อนประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะ

เบญจศีลมีอิทธิพลมากในสังคมอินเดียโบราณ จากคำสอนที่ปรากฏในจกักวัดติสุตฺรดังกล่าว เมื่อกาลผ่านไปก็กลายเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชทั่วไปในสังคมอินเดียแต่ปรับปรุงเหลือเพียงสี่ข้อเท่านั้น ประกอบด้วย ไม่ฆ่าสัตว์ ๑ ไม่ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ๑ ไม่มีเพศสัมพันธ์ ๑ และไม่อวดอุตริมนุชยธรรม ๑

ต่อมา พระโคตมพุทธเจ้าอุบัติขึ้นและประกาศศาสนาพุทธก็ทรงยอมรับเอาข้อห้ามห้าประการตามจกักวัดติสุตฺรมาสั่งสอนในพุทธศาสนาอย่างแพร่หลาย เรียกว่า “ศีล” บ้าง “สิกขาบท” บ้าง จึงนับได้ว่า ศีล ๕ พระพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติขึ้นมา แต่ “เป็นแนวในทางปฏิบัติ” หมายถึง เจตนางดเว้นจากการกระทำความชั่วห้าประการข้างต้น ไม่เพียงเท่านั้น ครั้งเสด็จออกบวรพชา ก็ทรงถือปฏิบัติตามคุณธรรมนักบวชสี่ประการดังกล่าว โดยทรงขนานชื่อว่า “อภินัยกิจ ๔” แปลว่า เรื่องที่นักบวชไม่พึงทำสี่ประการ และทรงนำไปเป็นเกณฑ์บัญญัติพระวินัยอีกด้วย

การรักชีวิตของมนุษย์ก่อให้เกิด ศีล ๕

๑. รักชีวิต ตรงกับ ปาณาติปาตา เวรมณี (สิกขาบทที่ สมာதியามิ) หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตทั้งปวง รวมถึงการทำร้ายสัตว์ หรือมนุษย์ด้วย แม้แต่คิด หรือวางแผน ก็ถือว่าผิดศีลข้อนี้แล้ว

๒. รักทรัพย์สมบัติ ตรงกับ อทินนาทานา เวรมณี (สิกขาบทที่ สมาதியามิ) หมายถึง เว้นจากการลักทรัพย์ เอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ รวมถึงการเบียดบังฉ้อราษฎร์บังหลวง เอาเปรียบคนอื่นด้วย แม้แต่คิด หรือวางแผน ก็ถือว่าผิดศีลข้อนี้แล้ว

๓. รักชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ตรงกับ กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (สิกขาบทที่ สมาதியามิ) หมายถึง เว้นจากการประพฤติดูหมิ่นในกามทั้งหลาย ข้อนี้เพียงแค่วางใจก็ผิดแล้ว

๔. รัก لذจจะ และความซื่อสัตย์ ตรงกับ มุสาวาทา เวรมณี (สิกขาบทที่ สมาதியามิ) หมายถึง เว้นจากการพูดเท็จ คำหยาบ หรือพูดส่อเสียด รวมถึงการพูดให้คนแตกสามัคคีกันด้วย

๕. รักในควมมีปัญญา และมีสติที่มั่นคง ตรงกับ สุราเมรยมชชพมาทฎจानา เวรมณี (สิกขาบทที่ สมาதியามิ) หมายถึง เว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาททั้งปวง

ศีล คืออะไร

ความหมายของศีลนั้นแปลได้หลายความหมาย โดยศัพท์แปลว่า “**ความปกติกายวาจา**” กล่าวคือความปกติตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ และยังมักใช้เป็นคำเรียกออย่างง่ายสำหรับคำว่า “**อธิศีลสิกขา**” อันได้แก่ข้อปฏิบัติขั้นต้นเพื่อการฝึกตนในทางพระพุทธศาสนาด้วย

เบญจศีล

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียน การทำร้ายร่างกายคนและสัตว์ แล้วมีจิตใจประกอบด้วยเมตตา กรุณา มีความปรารถนาดี และสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สัตว์อื่น

ข้อกำหนดที่ว่าผู้นั้นผิดศีลข้อที่ ๑ หรือไม่ มีองค์ประกอบอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. ลัถ์ว้นั้นมีชีวิต
๒. รู้ว่าลัถ์ว้นั้นมีชีวิต
๓. จิตคิดจะฆ่า
๔. พยายามที่จะฆ่า
๕. ลัถ์วตายด้วยความพยายามนั้น

หากถึงพร้อมด้วย ๕ ประการนี้ ถือว่าละเมิดศีลข้อนี้ เป็นบาปและมีโทษ แต่หากขาดข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าไม่ผิดศีลข้อนี้

ลักษณะการล่วงละเมิดศีล ข้อที่ ๑ มี ๓ อย่าง คือ

๑. การฆ่า การฆ่า หมายถึง การทำลายชีวิตผู้อื่นให้ถึงแต่ความตาย ทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานทุกชนิด รวมถึงเด็กที่อยู่ในครรภ์ด้วย

การฆ่า จำแนกโดยเจตนา มี ๒ ประเภท

๑. ฆ่าโดยจงใจ คือ มีความตั้งใจหรือเจตนาที่จะฆ่าเขาให้ตาย
๒. ฆ่าโดยไม่จงใจ คือ ไม่ได้ตั้งใจหรือไม่มีเจตนาที่จะฆ่าเขาให้ตาย

การฆ่านั้น จัดเป็น ๒ ประการ คือ ฆ่าเอง และใช้ให้ผู้อื่นฆ่า

๒. การทำร้ายร่างกาย หมายถึง ทำให้ผู้อื่นให้บาดเจ็บ ในที่นี้หมายถึงเฉพาะมนุษย์เท่านั้น

การทำร้ายร่างกาย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท

๑. ทำให้พิการ คือ ทำให้อวัยวะบางส่วนเสียหาย
๒. ทำให้เสียโฉม คือ ทำร้ายร่างกายให้เสียรูป แต่ไม่ถึงกับพิการ
๓. ทำให้เจ็บปวด คือ การทำร้ายไม่ถึงกับเสียโฉม แต่เสียความสำราญ

๓. การทรมาน หมายถึง การทรมานสัตว์โดยไม่ปราณี แบ่ง ๕ ประเภท

๑. การใช้งานหนัก คือ การใช้งานเกินกำลัง
๒. การกักขัง คือ การเลี้ยงสัตว์ไว้ในกรง ทำให้หมดอิสรภาพ
๓. การนำไป คือ การผูกมัดสัตว์และลากไปด้วยวิธีทรมาน

๔. การเล่นสนุก คือ การนำสัตว์มาเล่นเพื่อสนุกสนาน

๕. การผจญสัตว์ คือ การนำสัตว์มาชนกัน หรือกัดกัน

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๑

๑. มีจิตใจที่อ่อนโยน

๒. เป็นที่รักของคนและสัตว์ทุกชนิด

๓. หลับหรือตื่นก็เป็นสุข

๔. มีความสบายใจ

๕. ได้รับการคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๖. ตายไปในชาติหน้า ย่อมมีสุภาพดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน อายุยืน

๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยหรือโจร อันได้แก่ ลัก ฉก ชิง วังราว ชูกรรโชก ชูเขี้ยว ปล้น จี้ ตู๋ น้อ โกง หลอกหลวง ปลอม ตระบัด เบียดบัง สับเปลี่ยน ลักลอบ ยักยอก และรับสินบน แล้วเป็นผู้มีความขยันประกอบสัมมาชีพ บริจาคทาน และเคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น

สิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ หมายถึงของ ๒ อย่าง คือ

๑. สิ่งของที่มีเจ้าของ คือ ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ และทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ที่เจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์

๒. สิ่งของที่ไม่มีเจ้าของ แต่มีผู้หวงแหน ได้แก่สิ่งของที่อุทิศบูชาปูชนียวัตถุในศาสนา

ข้อกำหนดที่ว่าผู้นั้นผิดศีลข้อที่ ๒ หรือไม่ มีองค์ประกอบอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. วัตถุนั้นมีเจ้าของหวงแหน

๒. รู้ว่าวัตถุนั้นมีเจ้าของหวงแหน

๓. จิตคิดจะลัก

๔. พยายามในการลัก

๕. ลักมาด้วยความพยายามนั้น

หากถึงพร้อมด้วย ๕ ประการนี้ ถือว่าผิดศีลนี้ แต่ถ้าไม่ครบ องค์ ๕ ไม่ถือว่าศีลขาด แต่ถือว่าศีลต่างพร้อม

ลักษณะการล่วงละเมิดศีล ข้อที่ ๒ มี ๓ อย่าง คือ

๑. **โจรกรรม** คือ กริยาที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ ด้วยอาการโจรกรรม แบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่
 ๑. ลัก คือ การขโมยเอาสิ่งของของเขาลับหลัง
 ๒. ฉก คือ การชิงเอาซึ่งหน้า
 ๓. กรรโชก คือ การขูให้เขากลับแล้วยอมให้ทรัพย์
 ๔. ปล้น คือ การร่วมกันหลายคนตีปล้นเอาทรัพย์ผู้อื่น
 ๕. ตู่ คือ การอ้างเอาหลักฐานพยานเท็จเพื่อเอาทรัพย์ของผู้อื่น
 ๖. ฉ้อ คือ การทำอุบายกับเจ้าของทรัพย์เพื่อเอาทรัพย์ของผู้อื่น
 ๗. หลอก คือ การปั้นแต่งเรื่องขึ้นให้เขาหลงเชื่อแล้วให้ทรัพย์
 ๘. ลวง คือ การใช้เครื่องมือแลกเปลี่ยนผิดมาตรฐานเพื่อตบตาคนอื่นแล้วได้ทรัพย์
 ๙. ปลอม คือ การทำให้ของที่ไมแท้ให้เป็นของแท้
 ๑๐. ตระบัด คือ การบิดพลิ้วไม่ทำตามสัญญา
 ๑๑. เบียดบัง คือ การปกปิดซ่อนเร้นแล้วเอาทรัพย์สินของผู้อื่น
 ๑๒. สับเปลี่ยน คือ การแลกเปลี่ยนสลับของตนกับของคนอื่น
 ๑๓. ลักลอบ คือการหลบเลี่ยงไม่จ่ายภาษีตามความเป็นจริง
 ๑๔. ยักยอก คือการใช้อำนาจเบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยมิได้ชอบ
 ๑๕. การยักย้าย คือ การย้ายทรัพย์ของตนที่ถูกยึดไปไว้ที่อื่น
๒. **การเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรม** หมายถึง การแสวงหาทรัพย์สินเครื่องเลี้ยงชีพในทางที่ไม่บริสุทธิ์ มี ๓ ประเภทคือ
 ๑. สมโจร คือกริยาที่อุดหนุนโจร เช่น รับซื้อของโจร
 ๒. ปอกลอก คือกริยาที่คบบคนด้วยความไม่ซื่อสัตย์ มุ่งหวังในทรัพย์สินของเขา

๓. รับสินบน คือกิริยาที่ถือเอาทรัพย์สินที่เขามอบให้เพื่อเป็นการตอบแทน
ที่ช่วยเหลือให้พ้นผิด

๓. กิริยาเป็นฉาयाโจรกรรม หมายถึง การทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย มี
๓ ประเภท คือ

๑. ผลาญ คือการทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย
๒. หยิบฉวย คือการถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยความมั่งง่าย
๓. รับสินบน คือกิริยาที่ถือเอาทรัพย์สินที่เขามอบให้เพื่อเป็นการตอบแทนที่ช่วยเหลือ
ให้พ้นผิด

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๒

๑. ได้ชื่อว่าเป็นคนมีเกียรติมีศักดิ์ศรี และมีคุณธรรม
๒. ย่อมองอาจและภูมิใจในตัวเอง
๓. ลังคมให้การต้อนรับและชื่นชม
๔. จะหลับนอนก็เป็นสุข
๕. ลังคมอยู่อย่างสงบสุข
๖. คนดีย่อมสรรเสริญ
๗. ตัวเองตำหนิตัวเองไม่ได้

๓. **กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี** เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดีในกาม
เว้นจากการประพฤติดีในกามทั้งหลาย มีขึ้นเพื่อป้องกันความแตกร้างในหมู่มนุษย์และทำเขา
ให้ไว้วางใจกันและกัน “กาม” ในที่นี้ ได้แก่ กิริยาที่รักใคร่กันในทางประเวณี

ข้อกำหนดที่ว่าผู้นั้นผิดศีลข้อที่ ๓ หรือไม่มี ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุอันไม่ควรถึง ได้แก่ มรรคทั้ง ๓ คือ ทวารเบา ทวารหนัก และปาก
๒. จิตคิดจะเสพวัตถุอันไม่ควรถึง
๓. ความพยายามในการเสพ
๔. ทำมรรคให้จรดกัน (ร่วมเพศ)

หากทำผิดครบทั้ง ๔ นี้ ถือว่าศีลข้อ ๓ ขาด

ลักษณะการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๓ คือ การร่วมประเวณีกับหญิงหรือชาย ที่เป็นบุคคลต้องห้าม

หญิงต้องห้าม มี ๓ จำพวก คือ

- ๑) หญิงที่มีสามี
- ๒) หญิงที่ญาติรักษา คือ อยู่ในความปกครองของบิดามารดา
- ๓) หญิงที่จารีตห้าม คือ หญิงที่ธรรมรักษาอยู่ หรือหญิงที่จารีตประเพณีกฎหมาย บ้านเมืองรักษาคุ้มครองอยู่ มี ๓ ประเภท

- ๑) หญิงที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตน ได้แก่ มารดา ลูก หลาน
- ๒) หญิงที่อยู่ภายใต้บัญญัติพระพุทธศาสนา ได้แก่ ภิกษุณี แม่ชี
- ๓) หญิงที่กฎหมายห้าม และลงโทษแก่ชายที่สมสู่ด้วย เช่น เด็กหญิงที่ยัง

ไม่บรรลุนิติภาวะ

ชายต้องห้าม มี ๒ จำพวก คือ

๑. ชายอื่นนอกจากสามีของตน
๒. ชายที่จารีตห้าม เช่น พระภิกษุ สามเณรในพระพุทธศาสนา

โทษของกาเมสุมิจฉาจารา

๑. ย่อมถูกตีเตียนนินทา
๒. เสี่ยงต่อโรค
๓. ครอบครัวยังไม่เป็นสุข
๔. นำไปสู่การทะเลาะวิวาท ถูกทำร้ายร่างกาย
๕. คนไม่เชื่อถือ
๖. ได้รับความอับอาย

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๓

๑. ครอบครัวยังเป็นสุข
๒. ปลอดภัยจากโรคร้าย
๓. มีเงินเหลือเก็บ
๔. ไม่ถูกดูหมิ่น นินทา

๕. ได้ชื่อว่าเป็นคนดี รักครอบครัว
๖. ไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง
๗. มีเกียรติในสังคม
๘. ช่วยสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น

ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ใช่เฉพาะห้ามแต่ร่วมสังวาสเท่านั้น แม้แต่การเคล้าคลึง การพูดเกี้ยวพาราสี หรือการแสดงอาการ ปฏิพัทธ์แม้แต่ด้วยสายตาเนตรสบเนตร เป็นต้น ก็ชื่อว่าการละเมิดศีลข้อนี้แล้ว เมื่อไม่ล่วงละเมิดศีลข้อนี้แล้วก็เป็นผู้สำรวมในกามยินดีแต่ในภรรยาของตนเท่านั้น (สทวารสันโดษ) จงรักภักดีแต่ในสามีของตน (ปติวัตถ) ถ้ายังไม่ได้แต่งงานก็ต้องมีกามสังวร ตั้งตนอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันดีชนิดที่ว่า **“เข้าตามตรอก ออกตามประตู”**

๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ อันได้แก่คำปด ทวนสาบาน ทำเล่ห์กระเท่ห์ มารยา ทำกิเลส เสริมความสำรวมคำพูดเสียดแทง ลับปลับ ผิดสัญญา เสียดแทง และคืนคำแล้วเป็นผู้รักลัษจะจะพูดแต่คำสัตย์จริงด้วยความจริงใจและปรารถนาดี มุ่งหวังดีต่อผู้ฟัง

เว้นจากการพูดเท็จ มีขึ้นเพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ทางวาจา พูดมุสาแก่คนอื่น จึงเป็นการทำลายประโยชน์ จัดว่าเป็นบาป

ข้อกำหนดที่ว่าผู้นั้นผิดศีลข้อที่ ๔ หรือไม่ มี ๔ ประการ คือ

๑. เรื่องไม่จริง
 ๒. จิตคิดจะพูดให้ผิด
 ๓. ความพยายามที่จะพูดอย่างนั้น
 ๔. ผู้อื่นเข้าใจเนื้อหาานั้น
- หากทำผิดครบทั้ง ๔ นี้ ถือว่าศีลขาด

ลักษณะการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๔ มี ๓ อย่าง

๑. **มุสา** หมายถึง การพูดเท็จ หรือโกหก จำแนกออกเป็น ๗ ประการ
 - ๑) ปด คือ การพูดโกหก หรือจงใจกล่าวคำไม่จริง มี ๔ อย่าง

- พุดให้เขาแตกแยกกัน เรียกว่า ส่อเสียด
- พุดเพื่อโก่งเขา เรียกว่า หลอก
- พุดเพื่อจะยกย่อง เรียกว่า ยอ
- พุดแล้วไม่รับ เรียกว่า กลับคำ

๒) ทนสาบาน คือ การพุดสาบานว่าจะให้การตามความเป็นจริง หรือจะทำตามคำสาบาน แต่ไม่ทำตามนั้น

- ๓) ทำเล่ห์กระเท่ห์ คือ กิริยาที่อวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์ อันไม่เป็นจริง
- ๔) มารยา คือ กิริยาที่แสดงอาการให้เขาเห็นผิดจากที่เป็นจริง
- ๕) ทำเลศ คือ พุดเล่นสำนวนวกไปวกมา
- ๖) เสริมความ คือ การพุดมุสาอาศัยมูลเดิม แต่เสริมให้มากกว่าที่เป็นจริง
- ๗) อ้าความ คือ พุดมุสาอาศัยมูลเดิม แต่ตัดข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ ออก

เสีย เพื่อทำความเข้าใจให้เป็นอย่างอื่น

๒. อนุโลมมุสา หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่เป็นเท็จ ซึ่งเป็นเรื่องไม่จริง มี ๒ ประการ คือ

- ๑) เสียดแทง คือ กิริยาที่ว่าผู้อื่นให้เจ็บใจ มี ๒ ลักษณะ คือ
 - อ้างเรื่องที่ไม่เป็นจริง กล่าวยกให้สูงกว่าพื้นเพของเขา เรียกว่า ประชด
 - กล่าวทำให้เป็นคนเลวกว่าพื้นเพของเขา เรียกว่า ต่ำ
- ๒) ลับปลับ คือ พุดปิดด้วยความคะนองวาจา แต่ผู้พุดไม่ได้ตั้งใจ จะให้เขาเข้าใจผิด

ใจผิด

๓. ปฏิสสวะ หมายถึง การรับแล้วไม่ทำตามที่รับไว้ นั้น มี ๓ ประการ คือ

- ๑) ผิดสัญญา คือ ตกลงกันว่าจะทำอย่างนั้น ๆ แต่กลับบิดพลิ้ว ไม่ทำตามสัญญานั้น
- ๒) เสียดลัทธิ คือ การตกลงรับปากว่าจะทำหรือไม่ทำเช่นนั้น แต่ภายหลังไม่ทำตามนั้น
- ๓) คินคำ คือ การรับปากว่าจะทำเช่นนั้น แต่ไม่ทำตามที่กล่าวไว้

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๔

- ๑. ทำให้เป็นคนน่าเชื่อถือ
- ๒. เป็นที่รักของทุกคน

๓. ได้ชื่อว่าเป็นคนที่มีศีล
๔. ตัวเองตำหนิตัวเองไม่ได้
๕. มีความภาคภูมิใจในตัวเอง
๖. ขณะที่ถูกมีความองอาจ
๗. พุดแล้วไม่ต้องกังวลว่าเขาจะจับได้
๘. ย่อมได้รับความจริงใจจากผู้อื่น
๑๐. มีคนอยากคบค้าสมาคมด้วย

๕. สุราเมรัยมัชชะปมาทภูฏานา เวมณิ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนเมาอื่น ๆ และการเสพยาเสพติดอื่น ๆ เช่น ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า หรือแม้แต่บุหรี่ แล้วเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ ในการประกอบกิจการทั้งปวง และเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต ในการทำงาน ในวัย ในเพศ

เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทมีขึ้นเพื่อเป็นเครื่องป้องกันอันตรายอันจะเกิดจากความประมาทขาดสติ

ข้อกำหนดที่ว่าผู้นั้นผิดศีลข้อที่ ๕ หรือไม่มี ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุของมีนเมา
 ๒. จิตคิดจะดื่มของมีนเมา
 ๓. ความพยายามดื่มของมีนเมานั้น
 ๔. ดื่มให้ไหลล่องลำคอไป
- หากทำผิดครบทั้ง ๔ นี้ ถือว่าศีล ๕ ขาด

ลักษณะการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ มี ๒ ประการ คือ

- ๑) ดื่มน้ำเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทขาดสติ
 สุรา หมายถึง น้ำเมาที่กลั่นแล้ว คือ เหล้า
 เมรัย หมายถึง น้ำเมาที่เกิดจากการหมักดอง หรือแช่ดองยังไม่ได้กลั่น
- ๒) เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด เช่น ฝิ่น กัญชา ยาบ้า ยาไอซ์ เป็นต้น

โทษแห่งการดื่มน้ำเมา

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒. เป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาท
๓. เป็นเหตุให้เกิดโรค
๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
๕. เป็นเหตุให้แสดงกิริยาน่าอดสู
๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

โทษแห่งการเสพลึงเสพติด

๑. เป็นเหตุให้เสียความสำราญแห่งร่างกาย
๒. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์
๓. เป็นเหตุให้เสียความดี
๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๕

๑. มีเงินเหลือ
๒. ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาท
๓. ไม่เกิดอุบัติเหตุ
๔. มีสุขภาพแข็งแรง
๕. รักษาความดีของตนและวงศ์ตระกูลไว้ได้
๖. ครอบครัวมีความสุข
๗. รักษาสติปัญญาไม่ให้เสื่อมถอย
๘. มีคนต้องการคบค้าสมาคมด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า “ศีล ๕” (เบญจศีล) เป็นคุณธรรมที่เป็นข้อห้ามที่พึงสังวรระวังในการละเว้นการสร้างบาปกรรม ส่วน “เบญจธรรม” เป็นคุณธรรมที่เป็นส่งเสริมในการสร้างบุญกรรมที่ขนานกับเบญจศีลทั้ง ๕ ข้อนั้นเอง

บทสรุป

มนุษย์จะอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขสงบนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการกฏเกณฑ์หรือระเบียบทางสังคม เพื่อที่จะสามารถควบคุมความประพฤติ และเป็นข้อกำหนดในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม เพื่อไม่ให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่น ดังนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและได้ทรงบัญญัติศีลไว้เพื่อให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข

ศีล คือ กฏกติกาของสังคม ซึ่งมีไว้สำหรับบังคับฝึกหัดความประพฤติของคนในสังคม ให้มีความเรียบร้อยซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจา เป็นการฝึกหัดกายวาจาให้เรียบร้อยไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น

ศีลมิใช่หมายถึงเพียงความประพฤติดีงาม สุจริต ดีงาม สุจริตทางกายและวาจาเท่านั้น แต่หมายถึงอาชีวะสุจริตด้วย สาระของศีลอยู่ที่เจตนา ได้แก่การไม่คิดล่วงละเมิด ศีลจึงหมายถึงการไม่เจตนาละเมิดระเบียบวินัย หรือการไม่เจตนาล่วงเกินเบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการสำรวมระวังคอยปิดกั้นหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความชั่วขึ้นอีกด้วยนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี. คู่มือดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข
จังหวัดลพบุรี ๒๕๕๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์
โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” สำนักงานพระพุทธ
ศาสนาแห่งชาติ ๒๕๕๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือศีล ๕ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ